
RUSYA'YLA ZORUNLU NİKAH

Ali Kenan

13.05.2014

T24 14.05.2014, Cem SEY

Ukraynanın kaderi hâlâ belli değil. Ülke bölünecek mi? Rusya yanlıları Rusyaya katılacak mı? AB ile yapılacak bir ortaklık anlaşması sorunları çözmeye yetecek mi? Yanıtı verilmeyen daha birçok soru var.

Ukraynadaki kriz, sadece Ukrayna ile kısıtlı değil. Oraya çok uzak gibi görünen ama aslında çok yakın olan bambaşka bir ülke de krizi dikkatle izliyor: Kazakistan.

Çünkü Ukraynayı bölünme noktasına getiren gelişmelere neden olan Avrasya Birliği düşüncesinin kökeni Kazakistanda yatıyor. 1994 yılında Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev Rusya, Beyaz Rusya, Ukrayna ve Kazakistanın yanısıra Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistanı da kapsayacak, ABye benzer bir birlik yaratılmasını önerdi. Bunun ilk aşaması olan gümrük birliği gerçekleştirildi. Bugün, diyelim Çinden ya da Kırgızistandan Kazakistana girişi yapılan bir mal, hiçbir engelle karşılaşmadan Polonya sınırına kadar, yani AB sınırına kadar geliyor.

Önümüzdeki günlerde, 2015ten itibaren yaşama geçmesi istenen Avrasya Birliğinin kuruluş sözleşmelerinin imzalanması bekleniyor. Ancak bunun ne kadar akıllı bir adım olduğu konusundaki kuşkular da Kazakistanda hızla artıyor.

Haritaya bakan herkes Avrasya Birliğinin ana sütunun Rusya olduğunu görüyor. Diğer üyeler Rusyanın etrafında kümeleniyor. Ukrayna da bunlardan biri olacaktı. Tabii Kievdeki göstericiler bu planlara çomak sokmasaydı...

Şu andaki koşullarda Ukraynanın üye olmayacağı kesin. Çünkü eski Devlet Başkanı Yanukoviçi devirenler, Ukraynanın önündeki diğer seçeneği tercih ediyor: Avrupa Birliği.

AB içinde Ukraynayı üye görmek isteyen hemen hemen kimse yok. Brüksel şu günlerde, Türkiye örneğinde olduğu gibi tam üyelikle sonuçlanacak bir ortaklık anlaşması değil, hiçbir şekilde üyeliğe götmeyecek bir ortaklık anlaşması öneriyor. Buna rağmen, komşu Moskovanın hışmından korkan Kievdeki yeni yönetim bütün bunlara razı.

Kievden binlerce kilometre uzakta olsa da, yine Moskovanın komşusu olan Kazakistan, Ukraynanın üyeliğinin suya düşmesiyle bir Avrasya Birliği içinde Kazakistanın ve diğer görece küçük ülkelerin Rusyayı ne kadar dengeleyebileceğinden artık pek emin değil.

Geçtiğimiz yıl, daha Ukrayna krizi patlak vermeden önce yapılan Avrasya Yüksek Ekonomik

Konseyi toplantısında Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Avrasya Birliğinin sadece ekonomik bir birlik olmaktan öteye geçmesini ve bir siyasi birliğe evrilmesini istediğini açıkça dile getirdi. Avrasya Ekonomik Birliği Anlaşmasının ortak çabalarımızın uzun vadeli hedeflerini de kapsamasını önemli buluyorum diyen Putin şöyle devam etti: Bu anlaşma, şu ana kadar varolan Gümrük Birliği ve Ortak Ekonomik Alana göre, nitelik olarak daha yeni bir entegrasyonu da mutlaka yansıtmalı.

İşte bu konuda ortaklar arasında sıkıntılar var. Gerçi Kazak hükümeti projeyi savunmaya devam ediyor. Hükümete göre, büyük ölçüde petrol ve gaz sektörüne dayanan Kazakistanın bundan sonraki ekonomik gelişmesi ancak bir Avrasya Birliği yaratılmasıyla sürebilir.

Devlet Başkanı Nazarbayevin ülkesindeki itibarı da hâlâ yüksek. Özellikle, Kazakçaya verdiği önem, ülkenin bütünlüğünün korunmasındaki çabaları ve herşeyden önemlisi de, Kazakistana bir Avrupa ülkesi görüntüsü veren ekonomik başarıdaki rolü halkın bu siyasi lidere bakışını belirliyor.

Ancak kuşklar da giderek artıyor. Özellikle, Kazakistanın eski ve yemyeşil başkenti Almatide, ülkenin Tian Şan Dağlarının eteklerindeki bu entelektüel ve ekonomik başkentinde yaşayan Kazak aydınları arasında, Avrasya Birliğinin pratikte ülkenin egemenlik haklarının önemli bir kısmını Moskovaya devretmek anlamına geleceğini düşünenlerin sayısı büyüyor. Bu muhalifler, Kazakistan nüfusunun yaklaşık yüzde 40ını oluşturan Rus azınlığın (Sovyetler Birliği dağıldığı günlerde bu oran yüzde 60 iken, Kazakistanın bağımsız olmasından sonra başlayan göç nedeniyle bugün Rus nüfusun sayısı üçte bir azalmış durumda) yoğun olarak yaşadığı kuzey bölgelerinde Ukraynadakine benzer hareketler doğmasından çekiniyor. Kırım referandumunun ardından aşırı milliyetçi Rusların bir kısmının Moskovanın Kazakistanın kuzeyini, bir kısmının da ülkeyi tümüyle ilhak etmesini talep etmesi de bu endişeleri kamçılıdı.

Endişeleri gidermek için Nazarbayev bir yandan Kırım referandumunun hemen ardından sonucu kabul ederken, diğer yandan da ülkelerin toprak bütünlüğünün korunmasının önemine dikkat çekti. Nazarbayev, egemenliğimiz kutsaldır ve Kazakistan bunu kimseye devretmeyecektir demek zorunda kaldı.

Öte yandan, Rusyanın eski Sovyet cumhuriyetlerinde izlediği politikalar, Kazak halkının kendi kimliğini güçlendirecek yaklaşımlara ilgisini arttırıyor. Bunun başında da Müslüman kimliği geliyor. Aslında Kazakistanda İslam her zaman, kazakların Tengricilik adını verdiği, animalist geleneklerle yoğrulmuş ve oldukça farklı bir İslam olmuş. Ancak İslami hareketler üzerinde çalışan Kazak gazeteci İskander Amanjol, Suudi Arabistan ya da Pakistan gibi ülkelerden ithal edilen fanatik bir İslamcılığın ülkesinde yayıldığına işaret ediyor. Bu da bu kez ülkedeki Rus azınlığı korkutuyor ve bir kısır döngü başlıyor.

Almatideki Kazak aydınları, demokrasiye duyduğu kuşkunun, Moskovaya duyduğu kuşkudan daha büyük olmasının Nazarbayevi hâlâ Rusyanın yanında tuttuğuna işaret ediyor. Bir aydın, daha fazla demokrasiye izin verdiği için, Nazarbayev, Kırgızistanla Kazakistan arasındaki sınırı bile daha sıkı denetlemeye başladı diyor.

Nazarbayev, modernist bir otoriter lider. Kazakistanı modernleştirmeye önem veriyor. Onun yönetimindeki Kazakistan, bugün bir AB ülkesini andırıyor. Ama sadece andırıyor. Başkent Astanadaki mimari fanteziler, Almatideki yeni binalar, yabancı markalar ve sokakları kaplayan kaliteli kafe ve lokantalar, sadece bir ekonomik balonun ürünü. Ülke ekonomisini çeşitlendirme konusunda bugüne kadar büyük başarı elde edilebilmiş değil. Kazakistanın petrol ve gaz dışında

kendi ürettiđi pek birşey yok.

Öte yandan, birçok Kazak uzman Nabucco Projesi gibi, Kazakistan enerji kaynaklarını Türkiye üzerinden Batıya aktaracak boru hatları inşa ederek veya doğudaki komşu Çinle ekonomik ilişkileri geliştirerek yeni seçenekler yaratmak için çok geç kalınmış olduğuna inanıyorlar. Bu durumda da Kazakistan, hiç istemeden de olsa, Rusyaya mecbur kalıyor.

Kaynak/Source: